

Persmededeling
29 april 2019

Vliegerplein lanceert manifest over alternatieve toekomst luchthaven Deurne

Burgerplatform Vliegerplein publiceert vandaag, samen met studie bureau Endeavour, een wervend manifest over de afbouw van de luchthaven in Deurne en een alternatieve invulling van de 190 ha grote luchthavensite. Het manifest is mede ondertekend door verschillende prominente milieudeskundigen en experts ruimtelijke planning en stedenbouw (zie bijlage) en wordt vandaag verstuurd naar alle verkiesbare politici en beleidsmakers uit de grootstedelijke regio Antwerpen. Tegelijk gaat vanavond de nieuwe website manifestdeurneluchthaven.org online, waar wie wil dieper kan inzoomen, bijkomend feiten- en cijfermateriaal ter onderbouwing kan raadplegen en het manifest mede kan ondertekenen.

Achtergrond

De toekomst van de luchthaven in Deurne staat al een hele tijd ter discussie. Verschillende actiegroepen, experts, lokale politici en andere kritische stemmen stellen niet enkel de ligging van de luchthaven midden in een woonkern in vraag, maar ook de economische relevantie.

Groeimogelijkheden zijn er niet en steeds meer stemmen pleiten voor een alternatieve toekomst voor deze plek, omdat die een buitengewoon potentieel heeft om aan de reële noden van de ruime stadsregio tegemoet te komen.

Vliegerplein en Endeavor staan alvast achter de slogan "*doe Deurne dicht*". Maar wat zijn dan de alternatieven? Ons manifest reikt een aantal ideeën aan, maar zoomt eerst in op het actuele klimaatdebat rond luchtvaart en de wankel economische situatie in Deurne en gaat daarna dieper in op het strategische belang van de Deurnese site en de potenties van deze bijzondere plek als schakel tussen stad en buitengebied.

De toekomst van regionale luchtvaart

De discussie rond het voortbestaan van de luchthaven Deurne moet gekaderd worden in een breder debat rond de toekomst van de luchtvaart. In het verleden sprak luchtvaart tot de verbeelding en toonde een blik op de toekomst. In Antwerpen was het niet anders toen de vliegmeetings begin 20^e eeuw vele mensen op de been brachten. Deze nostalgie leeft vandaag nog voort bij menig Antwerpenaar. Ondertussen is de kijk op luchtvaart, en zeker op regionale korte-afstandsvluchten, sterk geëvolueerd. Gaandeweg werd duidelijk dat deze vluchten een niet te onderschatten impact hebben op ons klimaat, terwijl dit totaal niet gereflecteerd wordt in de ticketprijs. Wil men komen tot een 'level playing field' dan moet dit redelijkerwijze leiden tot het belasten van de luchtvaart. We zijn niet blind voor de groei van 'wereldburgers' en begrijpen de nood aan mondiale mobiliteit. We stellen wel dat investeren in regionale luchtvaart geen zin heeft, gezien de mogelijkheden voor alternatieve en duurzamere mobiliteitsnetwerken. Een betaalbaar en performant treinnetwerk, zoals dat vandaag reeds bestaat tussen Brussel, Parijs en Londen, is de toekomst. In die zin is het onverantwoord dat de Eurostar niet zou stoppen in Antwerpen.

Deurne: een wankel economisch verhaal

Een debat over Deurne Airport kunnen we uiteraard niet losmaken van zijn economische context. Sinds 2014 wordt de luchthaven bestuurd onder een samenwerkingsvorm tussen een publieke en een private partij: het Franse Egis. Deze samenwerkingsvorm heeft in de aanloop geleid tot een groei van het aantal passagiers, voornamelijk via toeristische vluchten. Toch blijken vele lijnen niet rendabel, met een hele lijst van opgeheven vluchten tot gevolg. Ook de passagiersaantallen gaan ondertussen weer achteruit. De uitbating van de luchthaven is dan ook niet rendabel: Egis maakt tot nu toe, de substantiële

overheidssubsidies buiten beschouwing gehouden, jaar na jaar verlies. Volgens economische wetmatigheid is de luchthaven van Deurne niet meer relevant. Bovendien blijft er de dreiging van een onderzoek door de Europese Commissie. Die moet beslissen of het Vlaamse belastinggeld, dat jaar na jaar geïnvesteerd wordt in de luchthaven, geen onrechtmatige staatssteun is. Ook wordt de “raison d’être” als zakenluchthaven steeds meer in vraag gesteld. Recente cijfers tonen aan dat het belang van zakenvluchten consequent afneemt. Samen met het verdwijnen van zijn gevestigde identiteit als zakenluchthaven, verdwijnt mede de fundering van het bestaan van de luchthaven van Deurne. Tenslotte is er het aspect tewerkstelling. Volgens sommigen zou de luchthaven een motor voor tewerkstelling zijn. Een recent onderzoek naar de tewerkstellingscijfers van alle op de site gevestigde bedrijven toont echter aan dat op de luchthaven zelf vandaag minder dan 340 personen actief zijn, wat eerder marginaal is. In dit cijfer zitten dan nog een aantal niet-aeronautische bedrijven en de verschillende publieke functies (Belgocontrol, politie, douane, brandweer), die sowieso elders ingezet kunnen worden.

Een enorme ecologische potentie en een hefboom voor stadsontwikkeling

De luchthaven is gelegen op een belangrijk schakelpunt tussen de stad en de groene rand rond Antwerpen. Het is één van de laatste overgebleven open ruimtes die ingezet kan worden als deel van een stevige groene ruggengraat. Het is daarbij een troef dat deze plek van 190 hectare nog steeds in handen is van één enkele speler: de Vlaamse Overheid. Echter, wat een groene vinger lijkt te zijn op de kaart vormt vandaag een barrière in het landschap. De luchthavensite is nu een ontoegankelijke, omheinde plek die zijn omgeving de rug toekent. Het zal in de toekomst van essentieel belang zijn om deze zone te vrijwaren en de zachte ruggengraat van de stad te beschermen. Verder is de site een poort naar de fortengordel van Antwerpen, die tot op vandaag nog onderdekt blijft. De site kan ook de zone worden waar we groene publieke ruimte willen creëren als tegengewicht tegen de grijze stadskern. De 20ste-eeuwse uitbreiding van de stad werd bepaald vanuit infrastructuur en gekenmerkt door wildgroei. Het is hoog tijd voor een nieuw paradigma waarin de stad wordt bedacht vanuit bestaande blauwgroene netwerken. De luchthavensite kan een voorbeeldrol innemen in het 21ste-eeuwse stedenbouwkundig verdichtingsvraagstuk.

Een blik op de toekomst

Een aaneengesloten ruimte van deze schaal op een strategisch belangrijke plek is nog zelden te vinden in ons versnipperde Vlaamse landschap. Daarom moeten we nu al pro-actief de lijnen uitzetten voor een sterk concept, zodat de plek zichzelf kan wapenen tegen kapers van de open ruimte. In ons manifest onthullen we echter geen afgebakend ‘plan’, maar duiden we een aantal toekomstbeelden, als prikkel om in gesprek te gaan, om te doen dromen over wat de site zou kunnen betekenen voor stad en rand:

- een groene vinger: de luchthaven biedt zich aan als nieuwe ‘groene vinger’ die de groene rand verbindt met de stad, via de toekomstige overkapte ring, over het huidige luchthaventerrein, recht naar Fort 3 en de achterliggende open ruimte. Zo wordt de luchthavensite een poort naar het landschap en een belangrijke ademruimte in de verstedelijkte rand rond Antwerpen. Een essentieel puzzelstuk om de verloren relatie tussen stad en achterliggend landschap te herstellen;
- een plaats voor water: historische kaarten tonen aan hoe de site, die een natuurlijke terreindepressie vormt, in het verleden een belangrijke rol speelde in waterhuishouding en -buffering. Deze plek kan teruggegeven worden aan het water voor wateropvang, waterbeleving en waterrecreatie;
- een hommage aan het rijke luchtvaartverleden, gecombineerd met nieuwe publieke functies: de luchthaven, die sinds 1923 onderdeel is van de stedelijke agglomeratie, is een plaats met geschiedenis. De waardevolle elementen van het rijke luchtvaartverleden vragen dan ook om in de verf gezet te worden. Het modernistische luchthavengebouw behoort inmiddels tot ons bouwkundig erfgoed. Het is een herkenbaar beeld dat de basis kan vormen om een nieuwe plek met aantrekkingskracht te creëren. Zo ontstaat er ruimte voor een nieuwe publieke functie naast het

bestaande Stampe-Vertongen museum: een culturele plek of een multifunctionele hal. En waarom niet: een nieuw Panamarenko-museum. Het voorplein kan dan weer vorm krijgen als een hub voor de tram, bus en fiets;

- een productieve plek: de site biedt een unieke kans om als productief landschap ingezet te worden. Als we durven dromen kan het bijvoorbeeld een plek zijn die ruimte creëert voor o.a. stedelijke voedselproductie met serres, velden en een lokale groetenmarkplaats. Er is ook ruimte voor een windmolenpark of zonneveld, dat groene energie levert aan de omwonenden. Een zelfonderhoudend landschap dat tegelijk ook een bron voor nieuwe tewerkstelling is;
- een plaats voor experiment en innovatieve technologieën: de luchthaven was bij de aanvang een plek van creativiteit, innovatie en vakmanschap. Kan deze creatieve geest opnieuw leven ingeblazen worden door een plek te creëren voor experiment, duurzame technologieën, een incubator voor ambitieuze start-ups, of een plaats voor de 'nieuwe generatie' luchtvaart? Denk daarbij bijvoorbeeld aan een opleidingscentrum voor drones, maar ook aan de uitbouw van nieuwe hoogtechnologische vliegsimulators, waar de huidige leerling-piloten hun theoretische opleiding in optimale omstandigheden aan de grond kunnen uittesten. Dat alles natuurlijk met nieuwe perspectieven voor bijkomende tewerkstelling;
- een ruimte voor burgerinitiatieven: een plek waar omwonenden en andere geïnteresseerden samen de ruimte kunnen toe-eigenen en betekenis geven. Waar ze naar het voorbeeld van het 'commons' idee zelf kunnen invullen welke ruimte een stad nodig heeft. Op een spontane manier. Uiteraard spreekt hierbij de voormalige luchthaven Tempelhof in Berlijn tot de verbeelding.

De ideeën die we in het manifest aanreiken staan niet in steen gebeiteld, maar willen vooral inspireren, en zo veel mogelijk mensen enthousiasmeren om samen na te denken over wat een fantastische plek kan worden. Dit is een historische kans om het startschot te geven voor een ruim maatschappelijk debat rond de alternatieve toekomst van de luchthaven Deurne. Wij zullen dit dossier in de komende maanden actief op de politieke agenda blijven zetten. Op korte termijn zijn alvast afspraken gemaakt met de gemeenteraden van Boechout, Borsbeek en Mortsel.

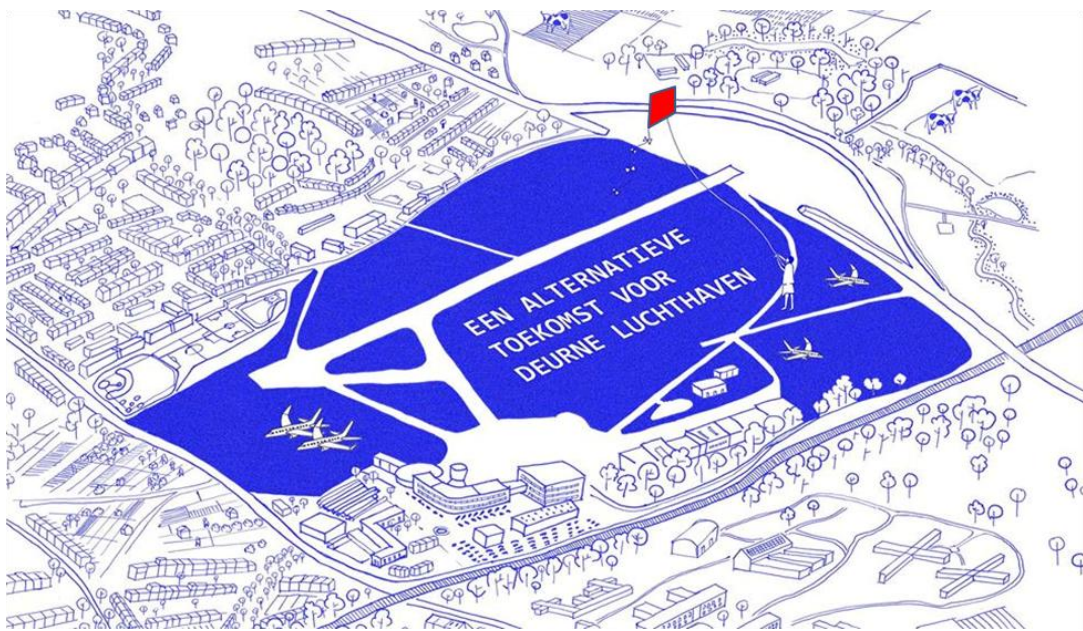
Voor meer info:

Burgerplatform Vliegerplein
Piet De Roeck, woordvoerder, 0476 86 00 31
contact@vliegerplein.be
<https://vliegerpleinburgerplatform.com/>
www.facebook.com/Vliegerplein

Bureau Endeavour (NDVR)
Tim Devos, projectleider, 0478 25 62 12
tim@endeavours.eu
<https://endeavours.eu/workwithendeavour>
www.facebook.com/pg/EndeavourEurope

Wie zijn wij?

Vliegerplein is een platform van actiegroepen en burgers. Het burgerplatform streeft naar een maatschappelijk, economisch en ecologisch optimaal gebruik van de huidige luchthavensite van Deurne. Vliegerplein wil een luide en gemeenschappelijke stem zijn in het debat over de evolutie van de activiteiten op de luchthaven. Het platform blijft strikt a-politiek en groepeerd burgers en actiegroepen aan beide zijden van de luchthaven, zowel aan de grootstedelijke kant van Deurne en Antwerpen, als aan de meer landelijke kant van Borsbeek, Boechout en Vremde.

Endeavour is een platform van sociaal bewogen stedelijke professionals dat werkt aan de ontwikkeling van duurzame ruimte.

Endeavour wil de leefkwaliteit in steden op een democratische manier vergroten en ruimte diverser maken. Die ruimte, en duurzame verandering, kan enkel tot stand komen vanuit een gedeeld leerproces en vereist nieuwe samenwerkingsverbanden. Dat kan je niet zomaar 'opleveren', maar bouw je samen op. Daarom werkt Endeavour steeds vanuit lokale kennis om verandering tot stand te brengen, waarbij elk project wordt gezien als leertraject.

Los van opdrachten experimenteert, innoveert en initieert Endeavour onderzoek en acties waarvan zij geloven dat ze een grote sociale impact kunnen hebben. Lang niet iedereen die in steden woont of werkt is betrokken bij het vormgeven van onze steden, terwijl zo goed als iedereen wel de impact hiervan ondervindt. Endeavour zorgt ervoor dat meer mensen betrokken geraken bij het vormgeven van hun stad met nieuwe methodes, processen en systemen.

Endeavour voerde in de voorbije 3 jaar meer dan 30 projecten uit in Vlaanderen en Brussel, waarbij ze telkens nieuwe methoden, processen en strategieën ontwierpen voor complexe sociaalruimtelijke projecten. Endeavour streeft naar inclusieve en diverse steden waar welzijn en levenskwaliteit centraal staan en het bureau wist in de voorbije 3 jaar deze visie te delen tijdens meer dan 40 lezingen, lesopdrachten op verschillende universiteiten en publicaties in binnen- en buitenland.

Bijlage

Voorlopige lijst ondertekenaars manifest

EXPERTS

Looman Wouter, bestuurslid Stichting Landelijk Burgerberaad Luchtvaart, (Nederland; lbbl.nl)

De Blust Geert, Universiteit Antwerpen, Faculteit Ontwerpwetenschappen, Onderzoeksgroep voor Stadsontwikkeling

Tritsmans Marc, milieuambtenaar

Leinfelder Hans, docent ruimtelijk beleid aan KU Leuven-Faculteit/Departement Architectuur

Verbruggen Aviel, prof.dr. emeritus University of Antwerp

Hubeau Bernard, Prof. Faculteit Rechten en Faculteit Sociale Wetenschappen Universiteit Antwerpen, Voorzitter Grootouders voor het Klimaat, Voorzitter Vlaamse Woonraad, Bewoner van de stad Morsel

Van den Broeck Pieter, prof. Architectuur KuLeuven

Rombaut Erik, Ass. Prof. em. ecologie en milieukunde, KULeuven, faculteit Architectuur, campus Sint-Lucas Gent/Brussel

Gillaert Piet, Boekenberg Deurne

ORGANISATIES

Zomer Zonder Vliegen, <http://zomerzondervliegen.be/>

Climate Express, <http://climate-express.be/>

Jeugdbond voor Natuur en Milieu, <https://www.jnm.be/>

Bond Beter Leefmilieu, <https://www.bondbeterleefmilieu.be/>